

Aztèques, Mayas et Espagnols

L'exploration du Nouveau Monde ne se fit pas en un jour. Ce n'est qu'en 1513 que l'Espagnol Balboa aperçut pour la première fois le Pacifique. Et ce ne fut pas avant 1520 que Ferdinand Magellan, dans son voyage autour du monde, contourna la pointe sud du continent américain.

Au même moment se déroulaient des événements dramatiques. Le conquistador espagnol Cortez avait entendu parler des richesses du Mexique. A la tête d'une armée de 500 hommes seulement et de 16 chevaux, il partit à leur conquête.

Le Mexique était en effet un pays fabuleusement riche. L'or et l'argent y abondaient, la végétation y était luxuriante, les villes étonnaient les visiteurs par la splendeur de leurs habitations et leur activité commerciale. Le pays était peuplé par différentes tribus, dont la plus puissante était celle des Aztèques.

Grâce à son grand courage, mais aussi à force d'astuce et de cruauté, Cortez parvint à se rendre maître du Mexique. S'étant ménagé l'appui de tribus jalouses de la puissance des Aztèques, il put recruter 7.000 Indiens à sa petite armée. Il réussit à se faire accueillir en ami par l'empereur aztèque Montezuma II, qu'il renversa peu après. Comme ses soldats espagnols voulaient faire demi-tour, il fit brûler ses navires afin de rendre toute retraite impossible. S'il fut cruel, ses lieutenants le furent davantage. L'un d'entre eux, Pedro de Alvarado, fit tuer six cents nobles aztèques afin de s'emparer de leurs richesses.

En deux ans, Cortez acheva la conquête du Mexique, mais cette conquête fut la ruine des civilisations indigènes, et ce que nous en savons aujourd'hui, ce sont les archéologues qui nous l'ont appris.

Il est presque certain que les premiers habitants de l'Amérique sont arrivés de l'Asie, par la Sibérie et l'Alaska. Il y a de cela 20.000 ans environ. Ces peuples n'eurent plus aucun contact avec l'ancien continent : leur civilisation évolua donc d'une tout autre façon. Ils ne connurent pas la roue et ils ne domestiquèrent aucun animal, le lama des Andes excepté.

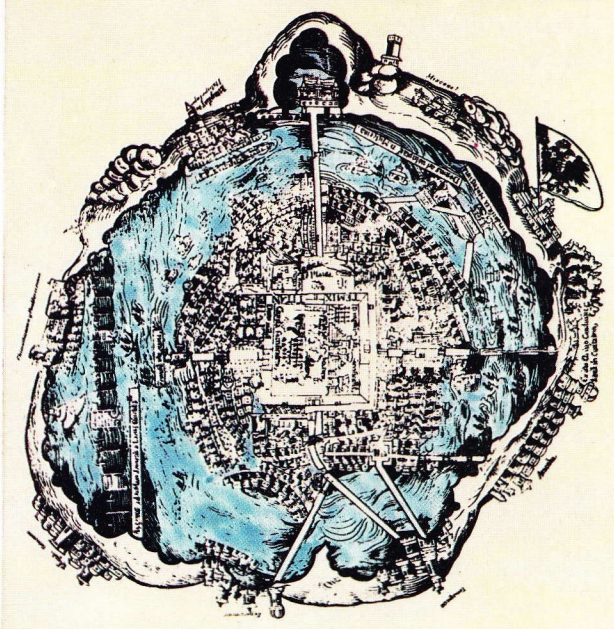
Cependant, certains peuples atteignirent un haut degré de civilisation. Celle des Mayas, qui avait pour centre le Yucatan, eut son apogée entre 300 et 900 après J.-C. Les Mayas construisirent des villes superbes, ornées de temples imposants dont on trouve encore des ruines, notamment à Chichen-Itza. Ils possédaient l'année solaire de 365 jours, et, pour leurs calculs, ils employaient des chiffres (y compris le zéro) dont la valeur dépendait du rang et du nombre.

Les Toltèques, qui occupaient le plateau mexicain avant les Aztèques, du VIIe au Xe siècle, avaient érigé de gigantesques pyramides à escaliers, les téocallis. Les Aztèques, enfin, ne connaissaient pas le fer, mais ils n'ignoraient rien de la métallurgie du cuivre, de l'or et de l'argent qu'ils travaillaient à froid. Leur pouvoir d'organisation était remarquable. Leur religion les amenait à faire des sacrifices humains.

En haut, à gauche : Fernando Cortez. A droite : plan ancien de Tenochtitlàn, capitale de Montezuma; la ville actuelle de Mexico a été bâtie sur ses ruines.

Au centre : au Mexique, avant l'arrivée des Espagnols.

En bas : guerriers mayas (fresques).

MAYAS, AZTEKEN EN SPANJAARDEN

De ontginning van de kusten van de Nieuwe Wereld was een kolossale opgave, die tijd vroeg. Pas in 1513 kon Balboa als eerste Europeaan de Stille Oceaan in oogenschouw nemen. En slechts in 1519 kon de expeditie van Ferdinand Magellan als onderdeel van de eerste reis rond de wereld rond de zuidelijke punt van het Amerikaanse vasteland zeilen en de Stille Oceaan oversteken.

Hetzelfde jaar 1519 wordt gekenmerkt door één van de meest dramatische episodes uit de hele geschiedenis van de kolonisatie van Noord- en Zuid-Amerika. Tijdens een eerder verblijf in West-Indië had Hernando Cortés verhalen gehoord over Mexico, een land met fabelachtige rijkdommen, dat door een goedgeorganiseerd krijgersras bevolkt zou zijn. In 1519 vertrok hij om het te veroveren, aan het hoofd van een leger, dat slechts uit vijfhonderd man en zestien paarden bestond.

Hij stelde inderdaad vast, dat Mexico een land met fabelachtige rijkdommen was. Het had niet alleen goud en zilver in overvloed, maar ook een rijke plantengroei en een al even rijke architectuur, een architectuur van een soort, die de Europeanen hoogenaamd niet kenden. Maar het was ook bevolkt door vele beschaafde Amerikaans-Indiaanse volkeren, waarvan het machtigste dat der Azteken was.

Cortés kon het land slechts door een verbazingwekkende combinatie van moed, sluwheid en wreedheid veroveren. Zijn sluwheid liet hem toe, bondgenootschappen af te sluiten met enkele kleinere stammen, die jaloers waren op de macht der Azteken. Op deze manier voegde hij ongeveer zeventuizend Indianen bij zijn oorspronkelijk klein leger. Verder bracht hij het voor elkaar, dat de keizer der Azteken, Montezuma II, hem als een vriend verwelkomde. Niettemin zette hij hem kort nadien af. Zijn moed bleek toen hij, om zijn eigen volgelingen te beletten hem te verlaten en naar huis te varen, zijn schepen verbrandde, waardoor de terugtocht onmogelijk werd. Zijn luitenants gaven meer dan hijzelf blijken van wreedheid. Eén van hen, Pedro de Alvarado, liet zeshonderd Azteekse edelen afslachten, wat hem de mogelijkheid gaf beslag te leggen op hun rijkdommen.

In minder dan twee jaar had Cortés heel Mexico, van Honduras in het zuidoosten tot aan de Golf van

Californië in het noordwesten, veroverd. En deze verovering betekende tegelijk de ondergang van de Middenamerikaanse inboorlingenbeschavingen. Zeer weinig Spanjaarden uit die tijd bekommerden zich om de gewoonten van de inboorlingen en hetgeen zij tot stand hadden gebracht. Het grootste gedeelte van onze huidige kennis over de oude Amerikaanse beschavingen is dan ook te danken aan het werk van de moderne archeologen.

Het is zeer waarschijnlijk, dat de oorspronkelijke bewoners van Amerika hun weg naar dit land uit Azië hebben gevonden, en wel tussen ongeveer 10.000 en 20.000 jaar geleden. Wellicht hebben ze de tocht gemaakt langs Siberië en Alaska, die minder dan tachtig kilometer van elkaar verwijderd zijn en in die tijd misschien wel door een landengte verbonden waren. Van toen af hadden ze geen contact meer met de volkeren van de Oude Wereld. Hun vooruitgang op de weg der beschaving vertoont heel aparte kenmerken. Geen van deze volkeren leerde ooit wielen te vervaardigen en geen van hen temde ooit dieren, behalve dan de Peruviaanse Inka's, die gebruikmaakten van lama's.

Toch bereikten sommige stammen een hoge trap van beschaving. De Maya-cultuur, die haar middelpunt in Yucatan had, bereikte haar toppunt tussen 300 en 900 na Christus. De Mayas hadden de lengte van het jaar op 365 dagen berekend. Ze gebruikten een getalensysteem met een nulteken, zodat ze elk getal, hoe groot ook, met slechts negentien verschillende tekens en een nul konden voorstellen. De Mayas waren ook uitstekende bouwers, zoals de ruïnes van vele grote tempels, bijvoorbeeld die van Chichen-Itza, bewijzen.

De Toltecs, die de Mexicaanse hoogvlakte vóór 1300 na Christus bezetten, bouwden vele piramiden, met brede trappen. Ze vervaardigden ook uitstekend aardewerk. De Azteken, die hen later versloegen, munten uit in vederwerk en in het bewerken van werktuigen en vervaardigen van versierselen uit koper, goud en zilver. Ze dankten hun overheersende positie in de veertiende en de vijftiende eeuw aan de handigheid, waarmee ze vele dorpen en steden in een federatie van kleine onafhankelijke staten bijeenbrachten. Op hun beschaving kleeft de smet van het groot aantal mensenoffers, die door hun godsdienst werden voorgeschreven.

Boven links : Hernando Cortés. **Boven rechts :** Plattegrond van de hoofdstad van Montezuma, Tenochtitlán, thans Mexico. **Midden :** Toneel uit Mexico vóór de aankomst van de Spanjaarden. **Onder :** Maya-fresco's.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.